

AZ UTOLSÓ KUTYÁK

(Krasznahorkai László: *Állatvanbent*. Magvető Kiadó, Budapest, 2010)

A Kossuth-díjas Krasznahorkai Lászlótól sosem állt távol a kísérletező kedv és a leleményesség, könyveinek formai és a kontextualitás eltérő lehetőségeit kutató invenciói mára a szerző technikai védjegyeivé váltak. Emlékezzünk csak *A Théseus-általános pótlapjára,*
vagy a *Háború*

és háború

preambulum funkciójú levelére (

Megjött Ézsaiás

) illetve a regényhez kiadott CD-re, amelyek mind újabb jelentésvariációval gazdagítják az önmagukban is megálló történeteket. A bővítés módszere mellett az elvonás, az elhallgatás eszköze is szerephez jut a lírai atmoszférájú

Északról hegy, délről tó, nyugatról utak, keletről folyó

című regényben, amelynek hiányzó első fejezete azonnal játékba kényszeríti a befogadót, hogy az elbeszélte történetet kiegészítse, újraalkossa, amiként

Az utolsó farkas

című kisregény

záró jelenete is az olvasó fantáziáját kéri fel közreműködésre.

Érdekes megfigyelní, hogy Krasznahorkai – a fejünk felett vagy éppen bennünk – végtelennek tetsző hullámmozgásokat végző nyelvezete, amivel egyfajta túlmagyarázás, túlfokozás műveletét végzi el, mennyire észrevétlen szelídséggel képes ugyanakkor a történetet acélrótokként összetartó tartalmi-traverzek elleplezésére és ködben tartására. Ez a kettősség, ami nagyjából a teljes ismert életművön észlelhető, a legújabb, *Állatvanbent* című képeskönyvre is igaznak látszik.

A jellemzően pasztell színvilágú, komor letisztultságú, szépen szerkesztett vékonyka kötet keletkezéstörténete rendhagyó. Max Neumann nemzetközi hírű német festő képe az író egy rövid szöveg írására inspirálta, amelyet *Állatvanbent* címmel az *Élet és Irodalom* közölt még 2009 decemberében. Krasznahorkai írása visszahatott a képzőművészre, aki további tizenhárom festménnyel gazdagította és formálta sorozattá a kötet illusztrációit, amelyekre az író minden esetben az adott műalkotásból táplálkozó szöveggel felelt, létrehozva ezzel egy igen különös hatású, tizennégy stáción át hordott bizarr gondolati-vizuális dialógusfolyamatot. Kép és szöveg kölcsönhatásának e terméke frappánsan illeszkedik a Krasznahorkai-életműbe, a szerző képzőművészeti érdeklődése és hozzáértése nem ismeretlen előttünk, a 2001-es kiadású

Es

te hat; néhány szabad megnyitás

című kötetben a szerző esszéigényű kiállítás-megnyitókat gyűjtött csokorba.

Az *Állatvanbent* tizennégy szövegtörmeléke önmagában az apokaliptikus monológ vészterhes, nyugtalanító sötéttségét sugározza szét. Az egyes szám első személyű elbeszélő valamiféle kutyaformába szorult bestia képét kelti *bennünk*, egy kétségbeesett, vérszomjas entitását, pontosabban fogalmazva egy ellen-entitását, hiszen (gyakran ellentmondásos) öndefiníciója alapján nincsen valóságos alakja, fizikai tulajdonsága, mégis „nagyobb mindennél, aminek mérete van”. Ennek ellenére a téren belül létezik, amely tér mérhetetlenül szűk számára, amely térből kitörni igyekszik, mert a térrel együtt az időben is megrekedt, és a tehetetlenség kozmikus dühe, hogy a létezésből kizárták, egyúttal a mozdulatlanság ketrecébe bezárták, egyetlen módon nyerhet feloldozást a számára: ha kitör, ha minket, embereket, azaz a teljes emberiséget elpusztítja. Feltételezhető, hogy a számos egymásnak ellentmondó elbeszélői öndefiníció szándékolt. Kutyaalakú rémünknek nincsen köze a térhez, mégis annak foglya, nincsenek érzései, mégis éhes és fél és gyűlöl, egyedül van, mégis néha hárman, végül pedig ketten vannak, valamint nincsen foga, nyelve, sőt, „nincs faszom” sem, mégis néha vacsorálnia kell, hogy aztán kimarja a szemünket és szétmarcangolja az arcunkat. Amennyiben ezek az egymást kizáró állítások valósak, amennyiben a három az egyenlő egy, akkor az Állat megfellelthető egy (romboló) istenpozícióba projektálódó ösztönnek, és analógiája lehet a bennünk fészkelő, többnyire a mélytudat szintjén tartott önpusztítás vágyának, amely ugyanannyira vágyik a kitörésre, amennyire ugyanakkor képtelen rá. „Te vagy a gazdám, benned vagyok, éppen benned, aki itt állsz”; „már csak néhány pillanat, és kitörök belőled, és az leszel, aki én vagyok, és aki én is voltam mindig.”

Az illusztrációkon ábrázolt, különböző mozdulatokba merevedett, rendszeresen ismétlődő, mellső végtagok nélküli állatfigura és a melljük (főljük? alájuk?) rendelt szövegek érdekes párhuzamot mutatnak egy régi, David Lynch amerikai filmrendező kreálta képregény-sorozattal, a *The angriest dog in the world*-del. A mindig kizárólag ugyanabból a négy rajzolt képregénykockából álló egy-egy epizód egy megláncolt, ellenállóan megfeszülő kutyaalakot ábrázol a következő felirattal: „A kutya, amelyik annyira dühös, hogy nem tud megmozdulni. Nem tud enni. Nem tud aludni. Mindössze morogni képes. A feszültség és a harag úgy gúzsba köti, hogy a hullamerevség állapotához közelít.

”

Az *Állatvanbent* szörnyetegének féktelen haragját, acsarkodásba fúló pusztítani akarását a szerző egyensúlyvesztés nélkül variálja az egészen ravasz és intellektuális félelemkeltéstől az arcunkba csapó, elfojtatlan agresszió megjelenítéséig. A szöveg nyelvi megalkotásának nívója sehol sem egyenetlen, az író jól ismert toposzai, a pusztulásra megérett világ képe, a valóság elviselhetetlensége végig ott nyüszít és szűköl a sorok között, azonban hordatában és koncepciójában e karcsú kötet messzire eltávolodik Krasznahorkai László hatalmas epikájának igényességétől, mint amilyet legutóbb a *Seiobo járt odalent* esetén is tapasztalhattunk.